

Tomasz Zaklukiewicz

"Księga Mądrości na dziś", Bogdan Poniży, Poznań 2014 [recenzja]

Colloquia Theologica Ottoniana nr 2, 239-241

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

**BOGDAN PONIŻY, KSIĘGA MĄDROŚCI NA DZIŚ
(MANEAT QUESTIO 26), POZNAŃ 2014, SS. 141**

Tomasz Zaklukiewicz¹
Szczecin

W 2014 roku na rynku wydawniczym ukazała się książka polskiego niekwestionowanego znawcy Księgi Mądrości, ks. prof. Bogdana Ponizego *Księga Mądrości na dziś*. Autor, który od czterdziestu lat prowadzi wykłady z biblistyki, w sposób szczególny zajmując się w swoich badaniach naukowych najmłodszą księgą Starego Testamentu, przeprowadził sondę wśród osób uczestniczących we Mszach św. na temat znajomości Księgi Mądrości. Wnioski nie napawały radością, jak sam autor pisze we wstępie do książki: „Mało kto wiedział, że taka księga istnieje” (s. 9). Stąd zrodził się pomysł napisania książki skierowanej do szerokiego grona czytelników, tym bardziej że problematyka Księgi Mądrości jest aktualna także dzisiaj.

Na wstępie lektury narzuca się pytanie: czy można przekazać współczesnemu człowiekowi zawartość księgi biblijnej w interesujący sposób? Wydaje się, że nasz autor poradził sobie z tym bez problemu. Treść tej pracy zawarta została w czternastu rozdziałach. Całość napisana jest w formie wywiadu rzeki. Wprowadzając fikcyjnego rozmówcę (dziennikarza? ucznia?), zadającego mu pytania, Ponیزی udziela odpowiedzi, w których ukazuje treść Księgi Mądrości i jej przesłanie teologiczne. Stawiane pytania są jednocześnie wstępem do omawianej kwestii, gdyż pytający wykazuje się wiedzą na temat przedmiotu rozmowy.

¹ Ks. dr Tomasz Zaklukiewicz – specjalizuje się w teologii biblijnej. E-mail: zakluk@szczecin.opoka.org.pl.

Tytuł każdego rozdziału, oprócz pierwszego, jest cytatem zaczerpniętym z Księgi Mądrości. Poszczególne rozdziały stanowią zamkniętą całość i dzięki temu czytelnik może wracać do tematów poruszanych w książce. Każdy z nich ma podobną budowę – tytuł jest cytatem z Księgi Mądrości, podtytuł wyjaśnieniem cytatu. Dalej odnajdujemy rozważanie tekstu Księgi Mądrości, omówione jest *Sitz im Leben* danego fragmentu, wyjaśnienie kwestii teologicznych, odniesienie do współczesności. Rozdziały kończą się kolejnym cytatem z Księgi Mądrości, niosącym przesłanie do życia czytelnika.

W pierwszym rozdziale, różniącym się od pozostałych, czytelnik odnajdzie wprowadzenie do lektury Księgi Mądrości – omówione jest jej autorstwo, adresaci, okoliczności powstania. Tło historyczne będzie powracać w całej książce, w poszczególnych rozdziałach. Poniżej odwołuje się często do wydarzeń historycznych towarzyszących powstawaniu księgi. Jest to potrzebne, by czytelnik mógł uświadomić sobie sytuację bytową hagiografa i adresatów tej księgi biblijnej. Oprócz wyjaśnień historycznych znajdujemy objaśnienia figur retoryki hebrajskiej i greckiej występujących na kartach Księgi Mądrości. Autor biblijny musiał bowiem użyć greckiego sposobu przekazu, by był zrozumiałym przez siebie współczesnych.

Kwestie teologiczne poruszone w Księdze Mądrości znajdują wyjaśnienia w omawianej książce. Poniżej pisze w poszczególnych rozdziałach o darze mądrości, o losie człowieka sprawiedliwego, o jego prześladowaniu, o śmierci, która jest dziełem diabła, o nieśmiertelności, idolatrii, Bożej opatrności i grzechu. W ostatnich dwóch rozdziałach autor zajmuje się omówieniem występującej w Księdze Mądrości retoryki i poezji, wspomina także nauki filozofów greckich.

Chcąc pomóc czytelnikowi odczytać Księgę Mądrości, autor odnosi się do współczesności i momentami wpada w ton kaznodziejski. Tego typu rozważania, podobnie jak upomnienia, by nie pytać o „muchy i komary” (s. 47), czy wtrącone pytanie: „skąd wzięło się na świecie kłamstwo?” (s. 113), mogą powodować rozdrażnienie czytelnika, który książkę Ponizego traktuje jak literaturę popularnonaukową.

Trzeba też zwrócić uwagę na pewne nieścisłości występujące w tej pracy. Omawiając dwa filozoficzne terminy – *athnasia* i *aftharsia* – autor nie wskazuje, które wyjaśnienie odnosi się do pierwszego terminu (s. 46); omawiając odstępstwa Izraelitów, błędnie w tekście podano rok, zamiast miejsca cytowania Księgi Wyjścia (s. 51). Poniżej, tłumacząc, czym jest występujący w Księdze Mądrości asyndeton, raz twierdzi, że polega on na stosowaniu części zdań bez użycia prze-

ciników (s. 128), a innym razem podaje przykład tej figury retorycznej, w której znajdują się przecinki (s. 130).

Reasumując, należy stwierdzić, że *Księga Mądrości na dziś* jest pierwszą pozycją popularnonaukową dotyczącą najmłodszej księgi Starego Testamentu skierowaną do szerokiego grona czytelników. Jej celem jest przybliżenie przesłania Księgi Mądrości i zmobilizowanie współczesnych do jej lektury.

Dzięki zastosowaniu formy wywiadu udało się autorowi uniknąć napisania kolejnego akademickiego podręcznika o Księdze Mądrości. Całość czyta się jak gawędę, opowiadanie Mistrza, mające pouczyć ucznia, w tym wypadku interlokutora i czytelnika. Autor z erudycją wynajduje i wyjaśnia wiele figur retorycznych, które znajdujemy na kartach Księgi Mądrości, wprowadza nas w atmosferę wydarzeń w Aleksandrii w 38 roku po Chr., ukazując, jak ważne jest w życiu człowieka bycie sprawiedliwym mimo niesprzyjających warunków zewnętrznych. Uświadamia czytelnikowi działanie Bożej opatrności. Poniżej wszystko to czyni po to, by ukazać nam aktualność Księgi Mądrości.

Jako że książka Poniżego stanowi zachętę do lektury Księgi Mądrości, na zakończenie zacytujmy z tej pracy odpowiedź na pytanie, jak dzisiaj należy ją czytać: „Można ją czytać na wielu poziomach: czytać jako tekst uniwersalny, jako tekst z kluczem, tekst historyczny i jako dramat klasyczny, i oczywiście – również w sposób dowolny” (s. 121).